

Zahraničná exkurzia SpolUKMORU 2019 (Ukrajina-Moldavsko-Rumunsko)

Tematické zameranie exkurzie:

Spoznávať rôzne typy krajiny ako aj vzájomné porovnanie precestovaných štátov. Trasa exkurzie bola naplánovaná cez historické regióny Zakarpattia, okraja Haliča, Podolia, Besarábie, Podnesterska, Budžaku, Moldavska, Bukoviny a Maramureša – krajín, ktoré ešte pred storočím tvorili súčasť len troch krajín Rakúsko-Uhorska, Ruska, a trochu aj Rumunska, no dnes ich delí množstvo oficiálnych i neoficiálnych hraníc (Podnestersko). Ako ich poznamenala zložitá minulosť a ešte komplikovanejšia súčasnosť? Ako to vyzerá na a tesne za východnou hranicou EÚ? Práve to sme spoznávali na trase exkurzie.

Exkurzia SpolUKMORU v číslach:

Dátum: 1. – 8. 6. 2019

Spolu: 2465 km

Najazdených autobusom: 2384 km (z Košíc do Odesy a späť)

Nachodených (zväčša po mestách): 56 km

Iné druhy dopravy: 25 km

Z toho:

Na Ukrajine: 829 km (779 km busom/35 km peši/15 km električkou)

V Moldavsku (bez Podnesterska): 569 km (556 km busom/3 peši /8 km trolejbusom/ 2 km v pivniciach v Cricove)

V Podnestersku: 52 km (49 km busom/3 km peši)

V Rumunsku: 656 km (641 km busom/15 km peši)

V Maďarsku: 187 km busom

Na Slovensku: 172 km busom

1. deň Zakarpacie

Ráno sme sa zišli v poriadku v Košiciach na autobusovej stanici. Máme skvelých šoférov Viktora a Raša – vyznajú sa a sú fajn parťáci. Autobus je takmer nový, je ešte v zábehu. O 5:45 štartujeme. Cesta ubieha až do Vyšného Nemeckého Hladko. Prechod na Ukrajinu si vyžiadala štandardne dve hodinky, čo vzhľadom na skutočnosť, že pred nami boli asi 3 ďalšie autobusy nie je tak veľa. Posúvame si čas o hodinu dopredu a tak sme o 10:15 v Užhorode na autobusovej stanici. Do centra je to dosť ďaleko a máme málo času, ale po značne ošarpaných a zanedbaných uliciach sme došli k hradu a po ulici Ivana Olbrachta (autora Nikolu Šuhaja lúpežníka) ideme do centra. Míňame čes-

kú hospodu – múzeum, obzeráme hrad, grécko-katolícku katedrálu, pešiu zónu. Vymieňame hrivny a hneď sa cítime bohatší. V meste je rušno, oslavy MDD sú v plnom prúde. Po brehu rieky Uh dokonca premáva historická úzkokolejná železnica. Keď je teda MDD, tak si dávame sviatočnú zmrzlinku.

A pokračujeme cez Mukačevo na východ. Cesta je stále horšia a rýchlosť nižšia. Okolo rumunských hraníc sa rumunská menšina prejavuje v nápadnej záľube stavať si súkromné zámky miesto domov. Po vyše troch hodi-

nách a 150 km sme v Solotvine – pri troskách solných baní – ideme si pozrieť solné jazero v kráteri vzniknutom po prepadaní podzemných baní na soľ. Na juh od nás sledujeme Rumunsko - tadiaľ sa o týždeň budeme vracieť domov.

Cesta údolím rozvodnenej Tisy ďalej smerom do hôr je napínavá, jám na ceste pribúda a posúvame sa dvadsiatkou. Navyše po pravej strane nás od Tisy delí zátaras so žiletkového drôtu, ktorý semtam obchádzajú mladí vojaci s flintami – lebo na druhom brehu sa vyníma Rumunsko. Konečne po hodine a pol sme pri jednom z geografických stredov Európy pri Dilove – prešli sme 35 km. Zastávku využívame na nákup suvenírov a občerstvenia. Pokračujeme dolinou, cesta sa mierne zlepšuje. Cez Rachiv a Jasiňu prechádzame krajom Huculov. Sme na bývalom najvýchodnejšom cípe medzivojnového Československa. Do Jasine chodieval priamy rýchlik z Prahy, trvalo mu to 18. hodín. Dnes to nie je rýchlejšie a vlakom sa to ani nedá. V dialke sme na moment zazreli i najvyšší vrch Ukrajiny – Hoverlu 2061 m n. m., ale vrchol sa schoval v oblakoch. Prekonali sme hrebeň Karpát cez Jablonický priesmyk (931 m) a dorážame do Bukoveľu, časti horského strediska Poljanica. Ubytovaní sme na horskej chate Lavína, kde si troška počkáme na trocha skromnejšiu večeru.

2. deň Severná (Ukrajinská) Bukovina a Podolie
 Ráno vo Východných Karpatoch bolo upršané, ale nevadilo. Vyrazili sme z hôr na planiny Haliča a Bukoviny. Keďže bola nedeľa, cestou sme míňali ľudí idúcich do početných kostolov. Cestu som zneužil na prednášku o minulosti tohto kraja a jediný raz bola porušené pravidlo, že počas geografických exkurzií je video za oknami a nie na obrazovke - časť autobusu sa prebrala a časť si zdiemla pri ukázkach z poľskej historickej filmovej trilógie Pan Wolodyjowski - napriek svojmu veku je tento veľkofilm stále veľmi dobrou ilustráciou kostýmov a účesov poľských šľachticov, kozákov, Krymských

Tatárov a Turkov - teda tých, ktorí v 17. storočí určovali dejiny kraja, do ktorého vchádzame. Sme totiž na pomedzí historického Poľska a Osmanskej ríše, ktoré neskôr nahradili Rakúska monarchia a Rusko. Krajina sa postupne mení, aj cesty sa zlepšili, pretože sme prešli do inej oblasti, kde sa o ne lepšie starajú.

Karpaty sa nám pomaly vzdávali a pred nami už bola miestna metropola – Černovice, jedno z najvýchodnejších veľkomiest bývalého Rakúsko-Uhorska. Minulosť je v meste vidieť na každom kroku. Ako prvý sme si (kvôli omši len zvonka) obzreli miestny „opitý“ chrám Sv. Mikuláša a potom uličkami starého mesta cez Centrálné námestie sme došli k najvýznamnejšej pamiatke v meste – komplexu miestnej univerzity, ktorý bol na sklonku 19. storočia vystavaný českým architektom. Unikátny komplex budov z červených tehál s glazovanými škridlami ma strechách je dokonca na Zozname pamiatok UNESCO. Dokonca sme videli aj zopár svadiieb a jednu z nich práve v areáli univerzity. Späť sme sa vracali opäť cez rušné centrum mesta okolo miestneho divadla. Po dlhšej prechádzke padol dobre boršč podávaný s chlebom obloženým plátkami slaniny. Cestou k autobusu sme šli ešte aj okolo exotického arménskeho kostola so striebornými strechami.

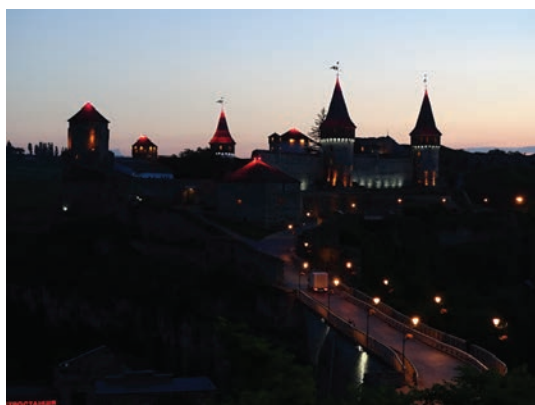
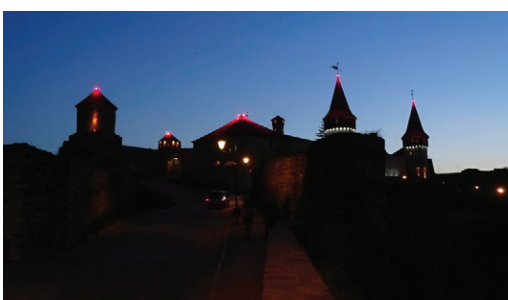

V dobrej nálade najedení sme sa pohli v perfektné od ranného blata vyčistenom autobuse (vďaka páni šoféri) ďalej na východ a o hodinku a pol sme prišli k ďalšej pamiatke – stredovekému hradu a pevnosti Chotyň, ktorý sa týči nad riekou Dnester. Tu sa odohralo mnoho bitiek, pretože rieka (dnes jej hladinu dvíha vodná nádrž) tvorila stáročia hranicu medzi Osmanskou ríšou a Poľskom. Najslávnejšou z bitiek bola tá z roku 1673, keď tu vtedy ešte len budúci poľský kráľ Jan Sobiesky na hlavu porazil Turkov - o 10 rokov si to potom úspešne zopakoval pri Viedni.

Po prehliadke sme sa už len kúsok presunuli na sever od Dnestra do historického mesta Kame-
nec Podolský, ktorý sa právom považuje za jedno
z najkrajších historických miest Ukrajiny. Sami
sme sa ubytovali v hoteli pripomínajúci hrad. Ten
skutočný stredoveký hrad stojí hneď za hotelom.
Hrad s typickými vežami bol plný návštevníkov, v
areáli hradu prebiehali stále ukážky remesiel – tak
sme si kúpili bochníčky priamo z pece. Výhľad na
mesto obkružené hlbokým kaňonom bol nádherný -
pripomínal napr. španielske Toledo a hrad
zase francúzske Carcassonne. Aj nedeľná atmosféra
v meste bola príjemná – živá hudba, vyobliekaní
ľudia, v reštauráciách ochotná obsluha a pre na-
šince veľmi príjemné ceny. Hrivny nám ešte zostá-
vajú, lebo hoci ráno vyrážame do Moldavska, na
Ukrajinu sa čoskoro vrátíme.

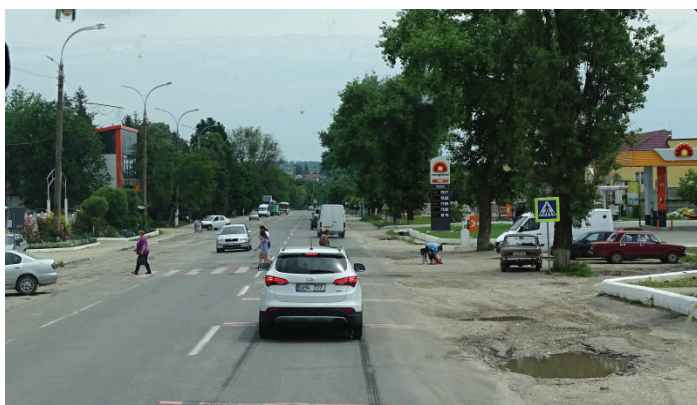
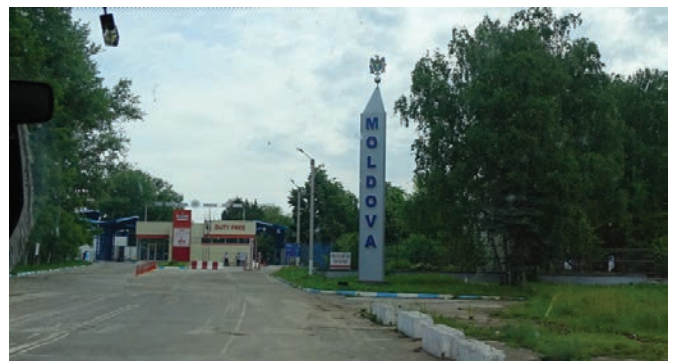

3. deň Severným Moldavskom do Kišiňova

Ráno sme po hrbolatých ukrajinských cestách vyrazili k hraniciam Moldavska. Na hranici sme sa zdržali obligátne dve hodinky, pričom sme si stihli zameniť aj peňažky – aj to je čaro exkurzie SpoluKMORU, že okrem početných hraničných prechodov máme každý deň v peňaženke inú menu. Aspoň sa precvičíme v matematike, včera sme delili 30-timi, dnes len 20-timi. Takže Moldavsko – hoci sme si o ňom vopred porozprávali hrozné veci – ako o najchudobnejšej a najskorumpovanejšej krajine v Európe, pohľad z autobusu nie je taký pochmúrny. Práve naopak, cesta je po ukrajinských pomeroch celkom slušná a hoci mierne skackajúc, rútime sa na juh 90-ťou. Krajina vôkol je celkom sympatická, polia sa tiahnu všade, lúky sú pokosené alebo ich spása početný dobytok. Domčeky skromné ale celkom upravené, všade okolo nich dôkladne a úhľadne obrobené hriadky so zeleninou. No na väčšine odbočiek z našej diaľnice končí asfalt pár desiatok metrov od križovatky...

Cesta ubehla celkom rýchlo a dokonca v malom predstihu voči plánu sme dorazili do obce Cricova. Tunajšie vínné pivnice sú svetovou raritou – tvoria ich tunely v celkovej dĺžke vyše 120 km. Na prehliadku vyrážame v minivláčikoch. Síce útulne pivnice veľmi nepôsobia, majú pre turistov nachystaných pár naaranžovaných zákutí so sudmi, či sekciu so zrejúcim šumivým vínom. Nasleduje prehliadka moldavskej národnej vinotéky s vyše 2,5 mil. fľašami. Tu majú svoje výklenky s archívmi napr. Vladimír Putin, či Miloš Zeman. V Cricove bol žúrovať aj Gagarin a Putin tu slávil svoju 50tku. Práve prehliadka banketových sál je záverom prehliadky – taký luxusný gýč.

Nasledoval presun do Kišiňova. Najskôr zdĺhavá cesta cez podvečerné dopravné zápchy na hotel, ktorý bol na opačnom konci mesta. Večerná prehliadka hlavnej ulice v centre mesta dokreslila náš dojem z prechodu autobusom – celkom príjemné, mierne ošumelé mesto. Zaujala najmä šírka bulváru a megalomanská veľkosť vládnych budov, ktorá trocha kontrastuje s medzinárodným významom krajiny. Samozrejme aj bližší pohľad mimo fasády hlavnej ulice naznačil, že tie štatistiky o krajine asi nebudú výmyslom. No a na záver sme si vyskúšali miestne MHD – trolejbus nás dopravil na okraj mesta k nášmu hotelu za smiešnych 0,1 €, pričom lístky predával sprievodca chodiaci po trolejbuse so zväzkom bankoviek a kotúčom lístkov – aj tak sa dá znížiť nezamestnanosť.

4. deň Cez Podnestersko spolu k moru

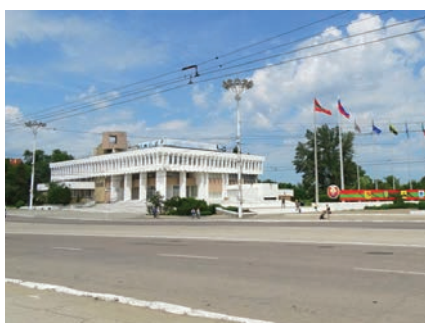
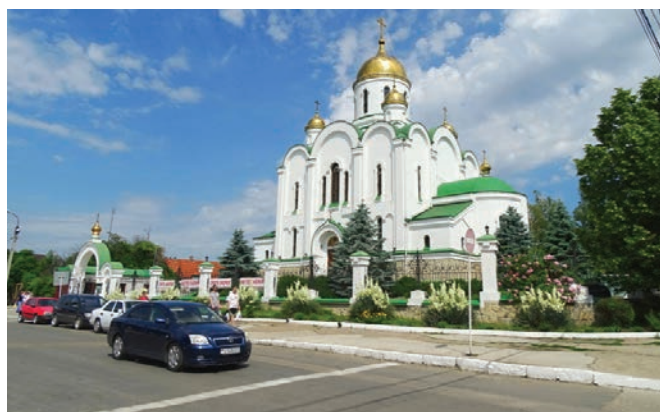
Zo slnečného Kišínova sme ráno vyrazili smerom k hraniciam Podnesterska. Aspoň vedúcim a asi aj šoférom mierne štekľilo žalúdky od nervozity, čo nás bude čakať – presné hranice a miesto prechodu do Podnesterska totiž na väčšine máp nenájdete, pretože Moldavska sa snaží tváriť, že separatistické Podnestersko neexistuje, a preto ani prechody neznačí do máp. Keď ráno tankujeme asi 40 km od hraníc, naši šoféri sa snažia od pumpára zistiť niečo viac, no dozvedeli sa len, že tam v živote nebol... Cesta je stále pustejšia a dedinky okolo akési chudobnejšie. Zrazu sa na ceste objaví stopka. Moldavskí policajti sa opýtajú, či sme turisti a púšťajú nás ďalej. O pár metrov stoja pri závorách vojaci v ruských uniformách, za nimi v okope tank s ruskou vlajkou a akosi veľa ochrankárov v oblekoch... Kývnu nám a ideme ďalej.

A je to tu, zrazu podnesterská colnica. Ale všetko ide celkom hladko, len nás udivilo, že pri colnici ďalší muži v oblekoch, vládne limuzíny a televízia a o chvíľu autá s moldavskými (nie podnesterskými) ŠPZ sa presúvajú tam kam my. Podnesterské značky majú vlastnú červeno-zelenú vlajku. Takmer súčasne nám členovia exkurzia hlásia správy z webu, že sa idú diať veľké rokovania o vzťahoch Podnesterka a Moldavska s účasťou diplomatov svetových veľmocí. Vzápätí to isté hlási rádio Tiraspoľ. Zrejme tento neobvyklý ruch na hranici spôsobil, že colníci pôsobia ako z reklamy – s úsmevmi a bez zdržania nás vybavujú a fešná colníčka nám pri odovzdávaní pasov a hromady lístkov – našich víz – oznámi, že sa môžeme zdržať maximálne do 20:00 a to nám bohato stačí.

Takže ani nie polhodinka a pokračujeme do iného sveta cez mesto Bendery. Pred vstupom na most cez Dnester nás víta akýsi víťazný oblúk. Onedlho v hustej premávke vchádzame do hlavného mesta neuznaného štátu – Tiraspoľa. Hneď na jeho okraji je výstavný futbalový štadión klubu Sheriff. Aj pumpy a banka sú tej istej značky – patria prezidentovmu synovi. Každých 100-200 m postávajú pri ceste policajti vo vestách – len dúfame, že dnes len kvôli diplomatom, ale asi sa tým „živí“ aj po iné dni.

Konečne sme v centre Tiraspoľa a vyrážame. Najskôr do zmenárne, prebehneme cez tržnicu a ideme si užiť trocha sovietskej nostalgie. Centrálnemu námestiu dominuje jazdecká socha cárskeho generála Suvorova (je na takmer všetkých podnesterských rubľoch). Vládnu štvrt' pretína 6-prúdová ulica – zrejme určená na vojenské prehliadky. Jeden vyslúžilý tank stojí neďaleko. K nemu kaplnka, lebo viera je dnes aj v tomto skanze nekomunizmu v móde a narúša inak dokonalú ilúziu socializmu. Kaplnka je súčasťou areálu pamätníka padlých hrdinov. No a na celú tu sovietsku krásu stále dozerá Lenin pred vládnu budovu. Aby sme minu-

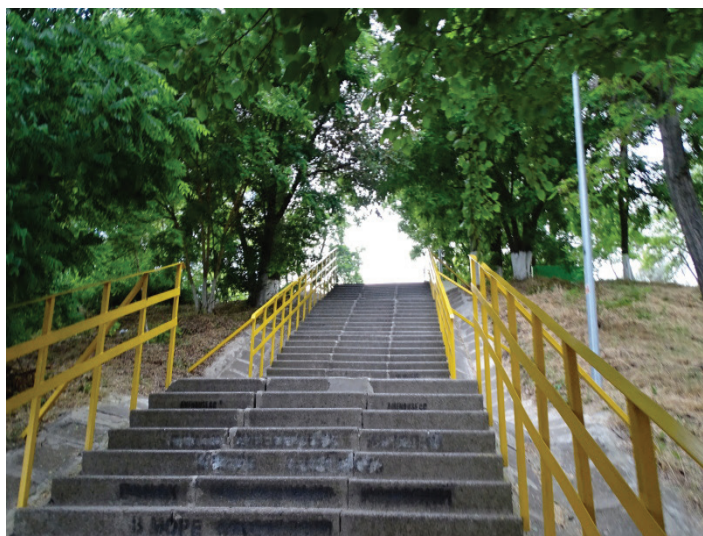
li inde nepoužiteľné podnesterské ruble, vyrážame na nákupy suvenírov a dobrý obed. Cestou na nás pozerajú z plagátov vojnoví veteráni a pokukujú po nás stále stojaci policajti. Aj pri vystúpení z autobusu za párkrát medzi miestnymi ozvalo niečo ako „aha turisti“. V tom tóne hlasu bolo cítiť zároveň prekvapenie, mierny údiv a zároveň aj akoby obavy z cudzincov (alebo, žeby skôr z pozorných očí okolitých lojálnych spoluobčanov?). Tak, či onak nám bolo hej, my sme si ten akobysovietsky systém užili len tri hodinky. Takže davaj ďalej k moru.

Cesta z Tiraspoľa na ukrajinské hranice je široká, priama s pomerne hladkým povrchom. A zasa hranice. Tie podnesterské máme za sebou hladko už za 20 min., počas ktorých sme aj vyšli z autobusu a prešli v colnici registráciou. A prechádzame na ukrajinskú colnicu. Tam si síce usmiaty pasovák vypýtal pre seba a kolegu suvenír v podobe vychladených pív, ale jeho kolegovia colníci si dali na čas. Takže čakáme ďalšiu hodinu a pol.

A opäť nás víta Ukrajina. Opäť hrboľaté cesty, ale už po rovine. Ani vstup do Odesy nie je práve monumentálny, pohľad na niektoré paneláky zblízka nie je veľmi optimistický. Ale cez početné uličky sme v ciele. Napriek rezervácii a vopred dodanému rozpisu obsadenia izieb trvá všetko akosi dlho, pomaly každý má vypisovať bumážku, zoznamy nesedia - tak neviem, kde je viac toho socializmu, či v Tiraspoľe alebo tu. Ale hotel je celkom luxusný, privítali nás s pohárom šampanského pre každého, okolo pekná záhrada, tak čo si želať viac? More! Dnes aspoň na skok, už sa pomaly zvečerieva, k pláži je to dobrých 200 schodov (vadí to samozrejme až pri návrate). Ale podľa tabuľky má voda 21°C.

Takže sme konečne dorazili SpoluKAMORU. Ale užijeme si ho až zajtra v deň voľna, teda bez autobusových presunov. Dnes to bol zaujímavý deň, až teraz mi došlo, že sme dnes platili troma rôznymi menami. Pripájam dve z nich, tie moldavské – oficiálne, aj tie separatistické podnesterské. Skúste ich rozoznať! Zdá sa, že ani pri jedných nemali tvorcovia veľmi bujnú fantáziu – takže proti sebe stojí moldavské knieža Štefan Veľký zo 16. stor. a ruský generál Suvorov z 18. stor.

5. deň Odesa

Dnes sme necestovali, ale chodili. Celý deň sme strávili v Odesa, čo si toto miliónové mesto, nazývané aj letné hlavné mesto Ukrajiny zaslúži. No skôr ako sme začali chodiť, tak nás čakala dlhá cesta rozheganou električkou č. 18. Tá polhodinka sa zdala v sparne nekonečná. Tvary električky nám boli známe (klasická stará bratislavská zaoblená zo Škodovky Plzeň), len technický stav bol trochu odlišný od tých starých bratislavských vozov. Ale čo bolo iné, to bol personál. Vodička stále hlásila do mikrofónu zastávky, ako aj postupuje od dverí do salóna, či pozor dvere sa zatvárajú. Medzitým sa hore-dolu po električke nevysoká konduktorka v oranžovej veste a neúnavne predávala lístky (5 UAH = 0,16 €). Milá pani neustále vtipkovala – čím do bodky naplnila oznam v bedekri, že Odesania majú osobitý humor – napr. zahlásila: Mojou prácou je stúpať Vám po nohách. No ale konečne sme boli v cieľi, po pár krokoch sme obišli mohutnú hlavnú stanicu s kupolou a popri krásnom „vežičkovom“ kostole Sv. Panteleimona sme vošli na Puškinskú ulicu do starej Odesy.

Ošarpané domy s balkónikmi mali ťažko definovateľné čaro, ktoré je často opisované ako zádumčivosť, či nostalgia. Každopádne niečo na tom asi je, pretože hoci má „stará“ Odesa (má len málo cez 200 rokov) pravidelnú pravouhlú uličnú sieť, vôbec nepôsobí nudne a monotónne. Navyše ulice sú v tieni zelene, najmä mohutných platanov, ktoré snáď sadili pri vymeriavaní ulíc. Cestou mŕňame rôzne svätostánky, pravoslávny zelený Svätotrojický chrám, ktorý vzápätí strieda hlavná synagóga na Židovskej ulici aj spár ortodoxnými židmi na schodoch. Pred synagógou dokonca stojí kôšer burgerový stánok, v Odesse totiž stále žije vyše 20 tis. Židov, no je to len zlomok pôvodného počtu z pred druhej svetovej vojny, kedy tvorili takmer polovicu obyvateľov mesta.

Pokračujeme ďalej cez rímsko-katolícky kostol k hlavnej pravoslávnej katedrále. Tú po nastolení demokracie postavili odznova, pretože originál dal pred vyše 80-timi rokmi zbúrať Stalin. No a konečne sme v najrušnejšom centre. Po rušnej Deribaskej

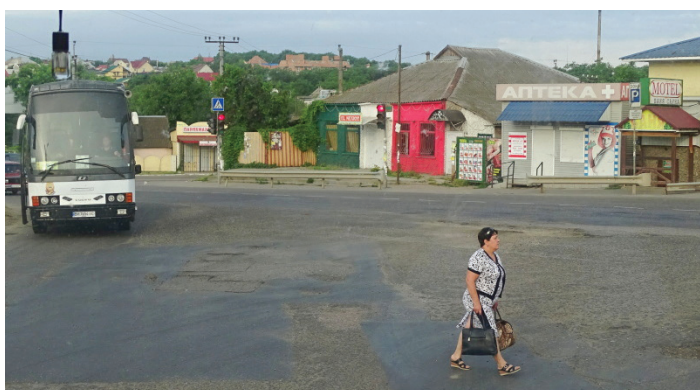

ulici obchádzame výstavné domy, pouličné reštaurácie. Vyhýbame sa desiatkam detských výprav – ukrajinským školákom už začali trojmesačné letné prázdniny a detičky nastúpili do početných „pionierskych“ táborov (jeden vraj trvá aj tri týždne). A sme pri najfotografovanejšej budove Odesy – zaoblenej budove opery, obklopenej ružami a fontánami. Odtiaľ je to na skok ku kolonáde, pred ktorou sa vyníma vojnová trofej – delo z anglickej fregaty z čias Krymskej vojny (1854-1856). Hneď vedľa dozerá na pobrežnú promenádu busta Puškina. No a konečne sme po vyše dvoch hodinách chodenia došli k cieľu - slávnym Potemkinovým schodom, ktoré robili kulisu legendárnemu čb nemému filmu režiséra Ejzenštajna Križník Potemkin.

Tak a rozchod – okolo sochy cárovnej Kataríny Veľkej späť na Deribasskú ulicu na výborný boršč a české pivo. Nejaké tie suveníry v početných nákupných centrách a obchodných pasážach nenápadne schovaných vo vnútri blokov a rozheganou električkou späť na hotel (už to nebolo ono – lístky predával znudený mladík a vodič do mikrofónu ani necekol). A rýchlo do mora – hoci sme prišli k moru spolu, na pláž sme sa trúsili po rôznych skupinkách, ale aspoň časť sa nás slávnostne zišla, aby sme si dali cieľovú fotku. Takže zajtra obraciamе spolu smer domov...

6. deň Z Odesy do Iasy

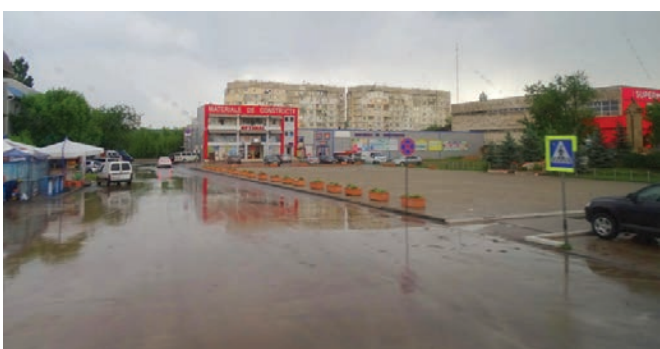
Veľmi skoro ráno opúšťame Odesu a pred našim hotelom na ulici obiehame našu obľúbenú rozheganú električku č. 18. Predierame sa cez zobúdzajúce sa mestecká a dediny na juh od Odesy a prechádzame cez prístav Černomorsk až na úzky pruh zeme oddelujúci Dnesterský liman (fakticky záliv) od Čierneho mora. Leží na ňom letovisko Zatoka, je to niečo ako talianske Lidi di Jesolo, ibaže (ako hovorí klasický vtip) úplne inšie. Nakoniec prechádzame po veľmi čudesnom zdvíhacom moste, ktorý umožňuje vplávať do zálivu väčším lodiam.

Po dvoch hodinách sme pri najstaršom sídle v regióne – pevnosti v Belhorode Dnesterskom. Staroveké mesto Týras tu už v 6. stor. pred Kristom založili Gréci. Mesto prosperovalo napriek vlnám útočníkov. Po Grékoch, Rimanoch, Byzantíncoch a ďalších sa tu v stredoveku usadili Janovania, aby ich nakoniec na

konci 15. storočia vyhnali Turci. Tí okolitú krajinu premenovali na Budžak (naproti východne cez záliv bol zasa Jedisan) a pevnosť získala meno Akkerman. Koncom 18. storočia ju dobyli Rusi a dali jej stredoveké slovanské pomenovanie. Avšak význam mesta upadol, pretože ho zatienila neďaleká Odesa. Ospalá pevnosť sa len pomaly zobúdzala, ale aspoň sme si užili ranné chvíle pokoja, pretože všade boli neklamné známky toho, že je to aj miestnymi veľmi navštevovaná lokalita.

Nasledoval presun na ukrajinsko-moldavské hranice. Šlo to celkom hladko, prešli sme len za jeden a pol hodinky. Už v priestore medzi oboma colnicami pripomínajúcimi tankodrom nás vívalo Moldavsko poriadnou búrku. Hneď za hranicami sme pozreli miestne vinárstvo Et Cetera, ktoré akoby sem spadlo z neba – a asi aj spadlo, má vlastnú leteckú linku z Kišineva, symbolom vinárstva je lietadlo. Celé pripomínalo, ako by ho sem preniesli priamo z Fran-

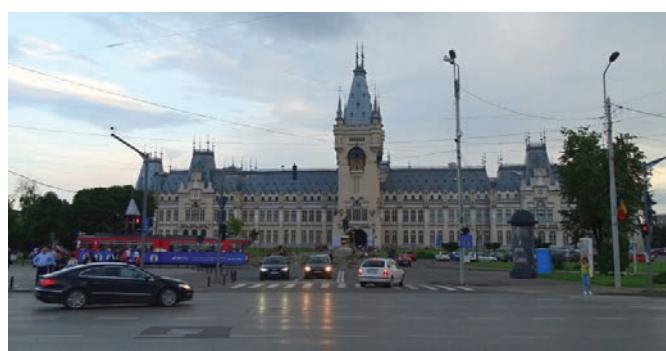
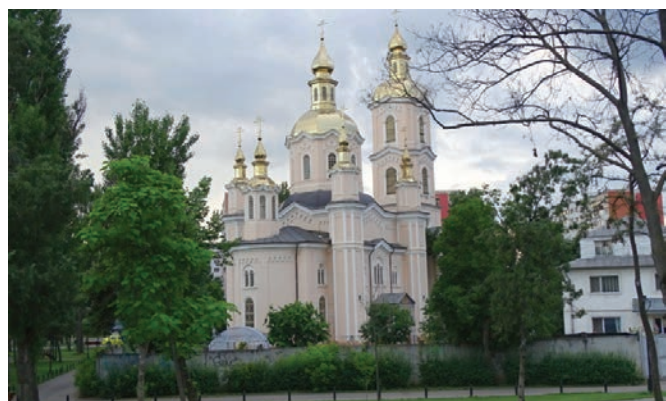

cúzska. Pokračujeme však ďalej – cesta je vynikajúca, no nie dlho. Potrebujeme sa dostať tesne okolo južných hraníc Moldavska na západ k rumunským hraniciam. Cesta sa miestami mení na tankodróh, aby vzápätí prekvapil úplne nový asfalt. Do toho miestami naplaveniny bahna a kamenia po nedávnom lejaku. Prechádzame dedinky a mestečká, no žiaľ do exotického cieľa neďaleko našej trasy – mestečka Komrat – hlavného mesta autonómneho Gagauzska už nestihneme zísť. Postupne sa znova zjavuje slnečná obloha a my po 5 hodinách drgľovania sa po hrboľatých moldavských cestách prichádzame na moldavsko-rumunské hranice. Nastáva dlho očakávaná hodina pravdy – ako nás budú na vstupe do EÚ „prevetrávať“. Našťastie všetko išlo hladko a po rekordnej hodinke a 10 minútach sme v Rumunsku.

Pripadáme si už ako na bohatom západe. Cesta síce úzka, ale úplne hladká, žiaľ aj áut na nej e oveľa viac. No po ďalšej hodinke a niečo sme v Iasoch – metropole východného Rumunška. Chvíľu trvá, kým sa cez úzke uličky dostávame k nášmu hotelu, ale úspešne sa podarilo. Môžeme vyraziť do neďalekého centra mesta, ktorému dominuje rozprávkový Palác kultúry – postavený pred sto rokmi ako rezidencia rumunského kráľa – Iasy ako hlavné mesto historického Moldavska bolo druhým hlavným mestom krajiny. V centre mesta je rušná pešia zóna s krásne upravenou zeleňou, početnými kostolíkmi a všadeprítomnými panelákmi z Ceauscovej éry.

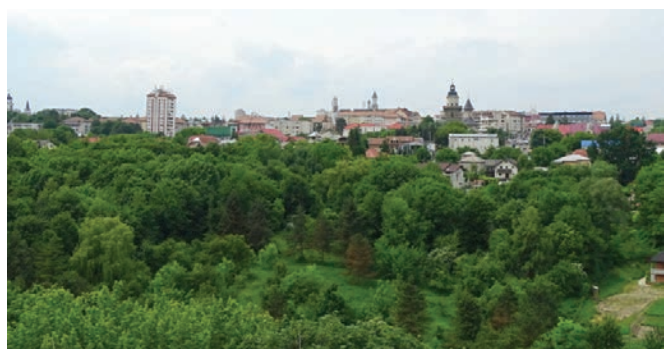
7. deň Rumunská Bukovina

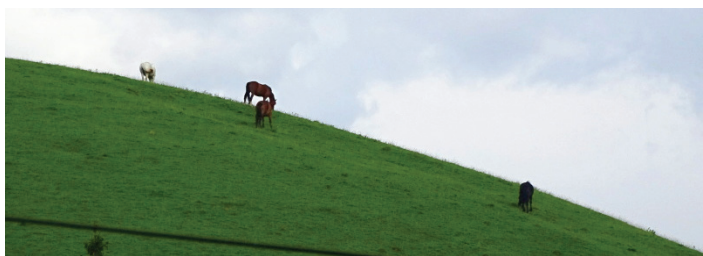
Kto si dnes ráno privstal, tak mohol vidieť slnkom zaliate centrum Iasy. Rozprávkový Palác kultúry i kostolíky na pešej zóne zažiarili v čerstvej a kvitnúcej zeleni. No čas tlačí, a tak sa z Iasy vymotávame a smerujeme na západ a severozápad. Rušná cesta ubieha, prechádzame zvlnenou krajinou, kde polia striedajú rozsiahle pastviny s dobytkom, či koňmi – darmo sme na západnom okraji stepného pásma. Slávnostnou bránou prechádzame do rumunskej časti Bukoviny (pred 6-timi dňami sme prešli jej severnú ukrajinskú časť). Pred vyše 100 rokmi by sme tu vošli na územie Rakúsko-Uhorska. Rumunské mestečká, podobne ako tie slovenské, odlišujú od dedín najmä socialistické paneláky, ktoré zväčša tvoria aj samotné centrá miest. Mnohé z početných balkónov sú zasklené veľmi svojsky – oknami z vozidiel MHD. Konečne sme dorazili do hlavného mesta rumunskej Bukoviny – Sučavy, bývalého hlavného mesta Moldavska – sídla moldavských kniežat v 15.

a 16. stor. Naším cieľom je kniežací hrad nad mestom. Pomerne malý hrad, z ktorého zostali po tureckých útokoch len ruiny nás prekvapil. V hradných miestnostiach a katakombách boli nainštalované multimediálne a interaktívne expozície, kde sa digitálne technológie spájali s naaranžovanými výjavmi zo obdobia moldavskej slávy. Ledva sme sa predierali cez početné davy malých rumunských žiačikov užívajúcich si asi školské výlety. Z hradu bol aj pekný výhľad na mesto pod ním. Do centra Sučavy sme sa však nedostali, v preplnených uliciach sme nenašli ani miestečko na parkovanie, no zvolili sme náhradu na predmestí. Tam za komunistickej diktatúry vyrástla chemička, ktorá doslova otravovala životy miestnych obyvateľov a jej exhaláty a znečistená voda spôsobovali enormný výskyt zdravotne postihnutých detí... No a dnes, z fabriky vytvorili obrovské nákupné centrum, ktorému stále dominuje vyše 200 m vysoký továrenský komín a chladiace veže. Jedlo v miestnom fastfoode bolo výborné a kto chcel, mohol si okrem zvyčajnej globalizovanej kuchyne naskladať obed i z miestnych špecialít, ako napr. z typickej kuracej mliečno-cesnakovej polievky, či moldavskej zmesi mäsa s kukuričnou kašou – mamaligou.

Zo Sučavy sme zamierili už do Východných Karpát, v jednom z mestečiek sme obišli kvetinový trabant a došli sme k prvému z maľovaných kláštorov vo Voronete – s výjavom Posledného súdu. Potom sme sa presunuli ešte jednému z kláštorov Moldovita – kde okrem iného je na stene výjav z obliehania Konštantínopola Turkami. Nad kláštorom sa po horských lúkach pásli kone – skrátka idylka. No slnko už sa skláňalo nad okolité lesy a my sme konečne došli do dnešného cieľa v horskom mestečku Campulung Moldovescenc. Čakal nás penzión v alpskom štýle a posledná rumunská večera v jeho reštaurácii. Náladu spestrila i rumunská zábava so živou hudbou v susedstve.

8. deň Z Maramureša do Košíc

Pri vstávaní v Campulung Moldovescenc to vyzeralo na oblohe nádejne, no žiaľ už pri našom odchode po výdatných raňajkách začalo pršať – skrátka hory. Takže náš návrat cez Východné Karpaty nebol taký nádherný ako sme tajne dúfali. No i tak sa dalo sledovať okolie a tí z nás, ktorí cestou cez priesmyk Prislop (1416 m) už prešli počas exkurzie Rumunsko 2012, sme zaznamenali zásadnú zmenu – novú cestu, na ktorú sa sem tam tlačili kone, čriedy oviec, ba dokonca i nejaká tá srna. Aspoň, že po prekonaní karpatského hrebeňa sa začalo pomaly rozjasnievať a aspoň na chvíľku sme zazreli i karpatské končiare (pohorie Rodnei) pokryté ešte flakmi snehu – toto pohorie možno charakterom i nadmorskou výškou prirovnať napr. našim Západným Tatram. No a konečne sme v Maramureši – rázovitom regióne severného Rumunska, ktorý je opradený mnohými povestami, je známy svojím folklórom a drevenými kostolíkmi. Aj tu sa mnohé za 7 rokov zmenilo. Vedľajšia cesta, síce veľmi nie, ale dediny a ľudia áno. Starých chalúp a drevených plotov s krásnymi, často vyrezávanými plotmi ubúda. Aj konských povozov a bábiek v krojoch popri ceste je oveľa menej, ale zato áut a modernizovaných domov je viac. Napokon sme dorazili do dedinky Ieud s najstarším dreveným kostolíkom v regióne (zapísanom na Zozname UNESCO).

No kostolík uprostred svojského, vysokou burinou zarasteného cintorína na kopčeku nad dedinou bol v rekonštrukcii. Takmer zhnitú šindľovú strechu začali nahrádzať novou. Za to sa dedina pýši novou takmer katedrálou s oslavnými nápismi ku 100. výročiu pripojenia Maramureša k Rumunsku (dovtedy to bol jeden z najzapadnutejších kútov Uhorska). Oveľa lepší dojem zanechal ženský kláštor v Barsane, ktorý je síce novostavbou a podľa niektorých (hlavne etnografov) gýčom, no nepochybne je zaujímavý a stojí za návštevu. A okrem toho na dnešnej ceste ponúka možnosť rýchleho a lacného obeda z kláštornej kuchyne. Nasleduje prejazd cez najväčšie mesto v oblasti horného toku Tisy - Sighetu Marmatei a za ním už vidíme ukrajinský breh a hrebene ukrajinských Karpát. Presne oproti na druhom brehu stoja vo vzdialenosti sotva dvoch km rozpadnuté trosky solných baní v Solotvine, kde sme boli pred týždňom. Kto by si bol pred exkurziou pomyslel, že na Rumunsko budeme pozeráť ako na modernú rozvinutú krajinu s kvalitnými cestami a službami? Je to asi hlavne o tom, z ktorého smeru do tejto často neprávom prehliadanej krajiny vojdete.

Poslednou zastávkou na našej trase (okrem hraníc) je Veselý cintorín v dedinke Sapanta. Je to trochu drsnácke, keď náš program končíme na cintoríne, ale je to milá zastávka a turistu pri návšteve tohto cintorína zvyčajne netrápia chmúrne myšlienky. Ešte posledný karpatský priesmyk Huty a vchádzame do nížinatého Potisia, kde nás ako prvá víta

dokonca slovenská dedinka – Ludovítové údolie. V ďalších obciach sa architektúra mení – tunajší sa predbiehajú v stavbe čo najväčších a najvýstavnejších domov, z ktorých však väčšina zíva prázdnotou – asi podnájom v garzonke niekde v západnej Európe je predsa len viac ako štvorpodlažný „domček“ s antikorovým plotom v Satmárskej župe, kto vie? Konečne sme na posledných kontrolovaných hraniciach. Do Maďarska a schengenského priestoru vstupujeme za pol hodinku. A už len rýchly prejazd cez severovýchodné Maďarsko. Cestou prechádzame naposledy Tisu priamo v mestečku Tokaj a vidíme tak jej sútok s Bodrogom. No a záverečný finiš pod tokajskými vinicami smerom do údolia Hornádu.

Slovenské hranice samozrejme prechádzame bez zastavenia za nadšeného potlesku – lepšia učebnica toho, čo znamená voľný pohyb sme asi počas našej exkurzie ani nemohli dostať, a to pritom išlo všade všetko mimoriadne hladko (na miestne pomery). Takže Spolu k moru sme sa dostali a našťastie aj nazad od neho. Bolo to síce tam a späť iba 2364 km autobusom, čo pre diaľnicami zhýčkaných európskych dovolenkárov nie je nič mimoriadne, ale pre nás to bola cesta do iných svetov, ktoré si ešte pred vyše storočím boli oveľa bližšie ako dnes.

Program exkurzie

Aj počas exkurzie sa program bude aktualizovať a môže sa meniť v závislosti od zjazdnosti ciest, zdržania na hraniciach, počasia, bezpečnostnej situácie a ďalších okolností.

Rámcový program exkurzie (po dňoch):*

1. deň 1. 6. 2019, sobota

cca 370 km (z toho 270km na Ukrajine) Zakarpacie (bývalá Podkarpatská Rus) – (Užhorod, Mukačevo, jeden z geografických stredov Európy na brehu Tisy pri dedinke Dilove, Jasiňa – kedysi najvýchodnejšie mestečko Československa – kraj Huculov, Ukrajinské Karpaty – Poloniny) – ubytovanie Bukoveľ, Hotel Lavina, s raňajkami, *zastávky cestou cez Zakarpacie budú závisieť od zdržania na hraniciach a rýchlosti postupu – kvalita ciest je v tejto etape veľmi nízka, každopádne zastávka v Užhorode je plánovaná (výmena peňazí a pod.).

2. deň 2. 6. 2019, nedeľa

cca 230 km Severná (ukrajinská) Bukovina so strediskom Černovice (mesto vystavané ešte za starého Rakúska – kedysi najvýchodnejší „zapadákov“ monarchie), Chotyň – maledný hrad nad údolím Dnestra – dejisko viacerých bitiek medzi Poliakmi a Turkami, Kamenec Podolský – najkrajšie historické mestečko Podolia – malebný hrad a mesto obkružené kaňonom riečky, ubytovanie Hotel Xenia (len 0,5 km od hradu a historického centra v Kamenci)

3. deň 3. 6. 2019, pondelok

cca 350 km Moldavskom zo severu na juh – krajina Besarábie až do Kišiňova, nepochybne bude aj príležitosť nielen vidieť rozsiahle vinice, ale aj ochutnať chýrne moldavské vína, podvečer Kišiňov, nocľah Kišiňov, hotel Vila Verde

4. deň 4. 6. 2019, utorok

cca 200 km cez Podnestersko k moru, navštívime Podnestersko – jeden z neuznaných štátov sveta s hlavným mestom Tiraspol' (podľa zistení by nám nemalo nič stáť v ceste), následne prechod na Ukrajinu a cesta do Odesy, ubytovanie – hotel Vele Rosse v južnej časti mesta len 0,5 km od pláže a cca 40 min. cestou električkou od centra

5. deň 5. 6. 2019, streda

Odesa – najznámejšie prístavné mesto Ukrajiny, celodenný program v meste, prípadne možnosť skúsiť vody Čierneho mora na miestnej pláži, ubytovanie – hotel Vele Rosse

6. deň 6. 6. 2019, štvrtok

cca 470 km - cez južné Moldavsko (Budžak) sa obrátíme späť na západ, cestou (podľa zdržania na hraniciach) možno zastávka v hlavnom meste autonómneho Gagauzska – Komrate *(nestihli sme), prechod do Rumunska, ubytovanie vo večerných hodinách v Iasy, Hotel IL PRIMO

7. deň 7. 6. 2019, piatok

cca 260 km – rumunské Moldavsko a Bukovina, Iasy – hlavné mesto rumunského Moldavska – možnosť rannej prehliadky mesta, do južnej (rumunskej) Bukoviny – historické mesto Sučava – kedysi v 14. – 15. stor. centrum Moldavského kniežatstva, maľované kláštory južnej Bukoviny, cestou navštívime niektorý/-é z typických „maľovaných“ kláštorov rumunskej Bukoviny (pravdepodobne Voronet a Moldovita), nocľah Cămpulung Moldovenesc, penzión Pensiunea Vranis

8. deň 8. 6. 2019, sobota

Cca 470 km - cez rumunské Východné Karpaty (priesmyk Prislop 1416 m) do tajomného Maramureša – krajiny v hornom povodí Tisy, kde akoby zastal čas, uvidíme typické drevené kostoly a miestny unikát „veselý cintorín“ – s náhrobkami ilustrujúcimi životné príbehy zosnulých, prechod do Maďarska, tranzit cez severovýchodné Maďarsko, príchod večer do Košíc.